

Innspill til Transport- og kommunikasjonskomiteens behandling av Dokument 8:79s (2020 – 2021): Representantforslag om opphevelse av krav til helseattest for førerkort for eldre

Nasjonalforeningen for folkehelsen er en frivillig, humanitær organisasjon som jobber med folkehelse, forskning på hjerte- og karsykdommer og demens, og er en interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende.

Vi ønsker med dette å belyse denne saken fra vårt ståsted som interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende. Vi får jevnlig henvendelser til vår Demenslinje fra pårørende som frykter at deres ektefelle eller foreldre skal forårsake skade, eller ta eget eller andres liv på grunn av uforsvarlig kjøring. Hvis dette forslaget blir vedtatt er vi svært bekymret for ytterligere svekkelse av muligheten til å forhindre at sjåfører med demens får beholde førerkortet.

Først og fremst mener vi at kravet til helseattest for eldre ikke må oppheves, at de kognitive testene bør beholdes og at de bør brukes også uten at det er konkret mistanke om kognitiv svikt.

Nasjonalforeningen for folkehelsen var, sammen med blant andre Norsk forening for allmennmedisin, svært kritiske til heving av aldersgrense og fjerning av kognitiv test som rutine, da disse endringene ble gjort gjeldende i 2019. Med høy terskel for bruk av kognitive tester øker risikoen for sjåfører som er en fare både for seg selv og andre i trafikken. Demens kan utvikle seg over mange år og det kan ta tid før tegnene blir tydelige, derfor trenger vi slik testing som rutine, ikke kun ved mistanke. Når det nå foreslås å fjerne kravet om helseattest for eldre helt, er dette veldig kritisk, og komiteen bør vurdere hvilke følger dette faktisk kan få.

Demens utvikler seg langsomt, og det er ikke nødvendigvis åpenbart i løpet av en kort legetime at noen har begynt å utvikle kognitiv svikt. Halvparten av de som har demens i Norge mangler diagnose, og pårørende tar ofte opp med oss at utrygge sjåfører får beholde førerkortet. Alder er den viktigste risikofaktoren for demens. Nye tall fra [HUNT 70+](#) viser at i gruppen over 80 år er forekomsten 17,9 prosent, fra 85 år er tallet 33 prosent, mens når vi kommer over fylte 90 år er det snakk om at nær halvparten av våre eldre har demens. Dette viser viktigheten av å ha stor oppmerksomhet på muligheten for kognitiv svikt hos eldre sjåfører. Å kjøre bil er noe av det mest krevende hjernen vår utsettes for, fordi det krever at vi klarer å bruke mange funksjoner samtidig. Kognitiv svikt kan være vanskelig å avdekke i en rutinesamtale med fastlegen, og det må systematisk testing til for å avdekke mulig kognitiv svikt. Dette handler ikke om diskriminering, men om beskyttelse. Testing av kognitive evner er ikke nedverdiggende, men bidrar til trygghet, både for den som kjører og for andre i trafikken. Ingen ønsker å skade andre, men det er ikke alltid vi selv er i stand til å vurdere om vi er trygge i trafikken eller ikke.

I forslaget står det at de kognitive testene som benyttes begunstiger mennesker med akademisk bakgrunn gjennom oppgaver som baserer seg på logikk og teoretisk tenkning. Det stemmer at resultatene av kognitive tester av denne typen påvirkes av utdanning, alder, språk og kultur, men det er en helhetlig vurdering og ikke testskårene alene som avgjør om man har kognitiv svikt i den grad at det påvirker kjøreevnen. Det finnes også tester tilpasset mennesker som har lite, eller ingen skolegang.

Nasjonalforeningen for folkehelsen mener at intensjonen bak forslaget som komiteen skal behandle er godt ment, men at det i verste fall kan gi langt flere farlige sjåførere på vegen. Ved å fjerne helseattest mister vi et viktig sjekkpunkt som kan forhindre at mennesker blir satt i en situasjon der de er en fare for seg selv og andre i trafikken.

Med vennlig hilsen

Mina Gerhardsen
Generalsekretær